2023

TOIMINTAKERTOMUS 2023

Suomen meriarkeologisen seuran toimintakertomus vuodelta 2023

Versio 1.2 / Hallitus 15. 3. 2024 / Vuosikokous 27. 3. 2024

2021 2030 United Nations Decade of Ocean Science for Sustainable Development

Tieteellisten seurain valtuuskunta

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Under the patronage of The Protection of the Underwater Cultural Heritage

SISÄLTÖ

TOIMINTAKERTOMUS 2
TOIMINTA 2023 2
UNESCO AKREDITOI MERIARKEOLOGISEN SEURAN 3
IKUWA7 3
MERIHISTORIAN PÄIVÄT 3
TIETEIDEN PÄIVÄT JA YÖ 4
KOULUTUS 4
PORKKALAN HYLKYPUISTO 5
SAARISTOMEREN HYLKYPUISTO 5
SAARISTOMEREN TUTKIMUSMATKA 6
SAARISTOMEREN KENTTÄTYÖLEIRI 7
ITÄISEN SUOMENLAHDEN TUTKIMUSMATKA 9
ITÄMEREN HYLKYJEN 3D-ONTOLOGIA 11
HYLKYJEN MALLINNUSPALVELU 12
AVOIN TIEDE, TIETO JA JULKISET TIETOVARASTOT 13
YLIOPISTOYHTEISTYÖ 14
YHTEISTYÖ MUSEOVIRASTON KANSSA 14
KLUBI-ILLAT JA MUU SOSIAALINEN TOIMINTA 15
YHTEISKUNNALLINEN VAIKUTTAMINEN 15
LAUSUNNOT 15
SIDOSRYHMIEMME KEHITYSHANKKEET 15
DISSEMINAATIO JA EDUSTUS- & TIEDOTUSTOIMINTA. 16
MUU TOIMINTA 17
KALUSTO 17
MERIARKEOLOGINEN INSTITUUTTI 17
PALKITSEMISET 17
HALLITUS JA SEURAN KOKOUKSET 18
KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOTEUTUMINEN 18
TOIMINNAN TUKEMINEN JA TUKIJAT 19

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

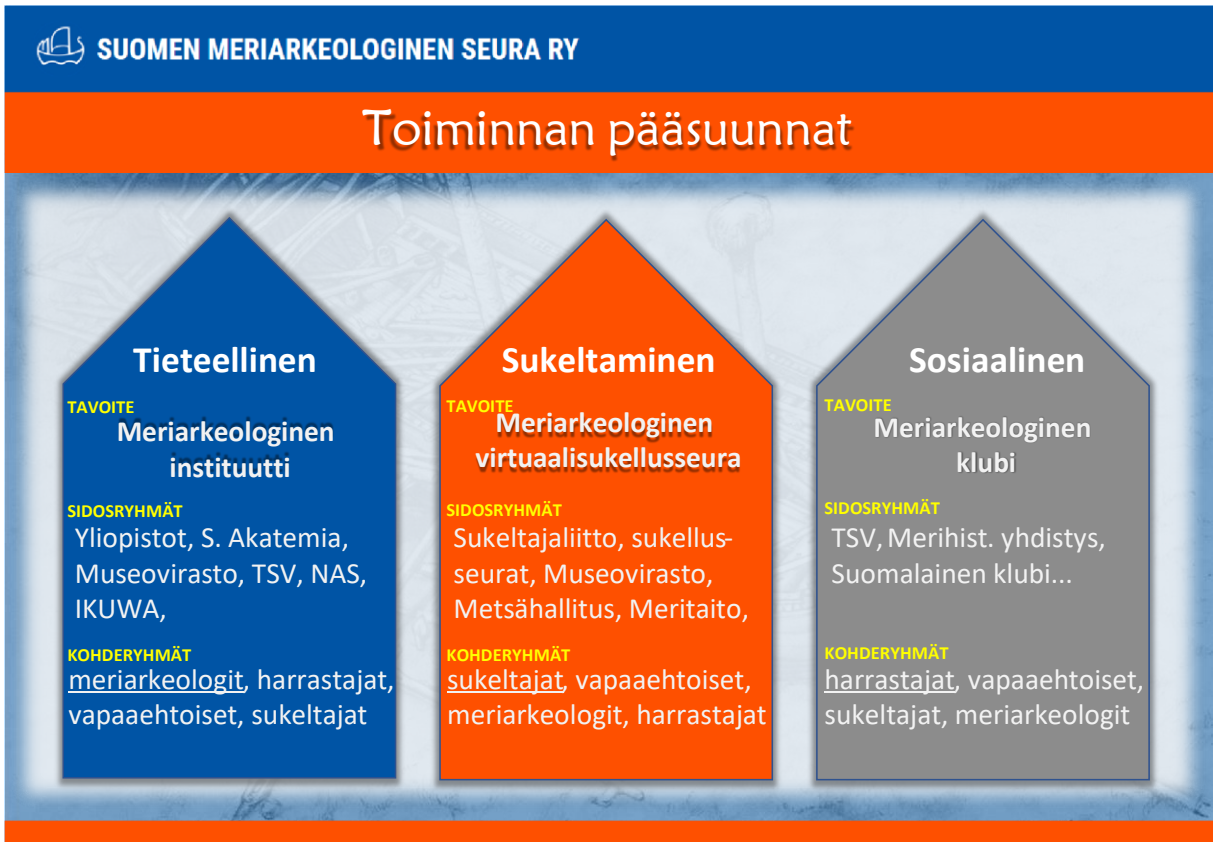
TOIMINTAKERTOMUS

Vuosi 2023 oli Suomen meriarkeologisen seuran (MAS) 28. toimintavuosi. Sääntöjensä mukaisesti seuran toiminnan tarkoituksena on edistää meriarkeologista tutkimus-, koulutus- ja harrastustoimintaa. Tarkoituksensa toteuttamiseksi seura tekee meriarkeologista tutkimusta, järjestää koulutusta ja seminaareja sekä esittää kannanottoja ja lausuntoja alaa koskevista kysymyksistä. Seura ylläpitää yhteyksiä eri sidosryhmiinsä osallistumalla alan kotimaisten sekä kansainvälisten järjestöjen ja tiedeyhteisöjen toimintaan. Meriarkeologian tuntemusta edistääkseen seura harjoittaa julkaisu- ja tiedotustoimintaa.

MAS on ensimmäinen ja toistaiseksi ainoa UNESCO:n akreditoima suomalainen tieteellinen seura. Lisäksi seuramme on Tieteellisten Seurojen Valtuuskunnan (TSV) jäsen ja Sukeltajaliitto ry:n (SL) yhteisöjäsen. Seura on yleishyödyllinen yhdistys ja sillä on poliisin keräyslupa sekä verottajan ennakkopäätös yhteisöverovapaista lahjoituksista. Seurassa oli vuonna 2023 noin 203 henkilöjäsentä ja seitsemän yhteisöjäsentä.

TOIMINTA 2023

Seuran toiminnan painopiste oli viimevuosien tapaan kenttätyöleirin ja tutkimusmatkojen toteuttamisessa, sekä aktiivisen koulutus- ja seminaariohjelman järjestämisessä. Hallituksen toimintakauden alussa vahvistettiin 2019 päätetyn strategian (kuva 1.) jatkaminen ja 2020 laaditun hallituksen työjärjestyksen noudattaminen. Edellisen hallituksen aloittamat hankkeet IKUWA7:n, Porkkalan Hylkypuiston, Itämeren hylkyjen 3D-ontologian ja Saaristomeren hylkyjen tutkimusten suhteen vahvistettiin myös 2023 toiminnan tavoitteiksi hallituksen ensimmäisessä eli järjestäytymiskokouksessa 18.1.2023.

Kuva 1. Meriarkeologisen seuran 2019 määritellyt toiminnan pääsuunnat ja strategiset tavoitteet

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

UNESCO AKREDITOI MERIARKEOLOGISEN SEURAN

YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO:n vuonna 2001 hyväksytty vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelun konventio akreditoi yhdeksännessä kokouksessaan kesäkuussa 2023 Pariisissa Suomen meriarkeologisen seuran ensimmäisenä pohjoismaisena instituutiona! UNESCO:n konvention kokouksessa akreditoitiin vain kaksi uutta kansalaisjärjestöä, joista Suomen meriarkeologinen seura sai siis kunnian olla toinen. Seuramme on myös ensimmäinen UNESCO:n akreditoima tieteellinen seura Suomesta.

Kuva 2. Varapuheenjohtajamme Vesa Saarinen kiittää konvention sihteeriä Ulrike Guerinia, joka toi asian tiedoksi kokouksen NGO-edustajille.

UNESCO:n vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelun konventiolla on varsin tiukat kriteerit akreditoitaville kansalaisjärjestöille, eikä akreditointeja uusita automaattisesti, vaan ne on ansaittava. Konvention historian aikana vain 15 kansalaisjärjestöä on akreditoitu Unescon vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelutavoitteiden toteuttamisesta. Suomen meriarkeologisen seuran akreditointi oli jopa pieni yllätys siinä mielessä, että Suomi ei valtiona ole vieläkään ratifioinut kyseistä, jo vuonna 2001 yleisesti hyväksyttyä YK:n vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelun yleissopimusta.

Yleissopimus vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelemisesta on kansainvälinen sopimus. Sen päätavoitteena on nimensä mukaisesti suojella vedenalaista kulttuuriperintöä eli arkeologisia kohteita kuten laivojen hylkyjä, rakennuksia tai muita inhimillisen toiminnan jäänteitä ryöstöltä, tuhoutumiselta ja luvattomalta hyödyntämiseltä. Lisäksi sopimuksen tavoitteena on edistää yhteistyötä valtioiden välillä vedenalaisen kulttuuriperinnön säilyttämisessä ja hallinnassa.

Suomen meriarkeologinen seura tulee omalta osaltaan aktiivisesti edistämään yleissopimuksen ratifiointia myös Suomessa.

IKUWA7

Konferenssijulkaisun artikkelit toimitettiin julkaisuvalmiiksi vuoden loppuun mennessä Weisell-säätiön tarkoitusta varten myöntämän avustuksen turvin. Kevään 2024 aikana julkaisu taitetaan ja tuotetaan julkaisijan toimesta. Arvioitu ilmestymisajankohta on kesäkuussa 2024.

MERIHISTORIAN PÄIVÄT

Vuonna 2023 ei pidetty merihistorianpäiviä, mutta vuoden 2024 merihistorian päivien suunnittelu aloitettiin jo keväällä 2023. Seuraavat merihistorianpäivät pidetään Jyväskylässä maaliskuussa 2024.

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

TIETEIDEN PÄIVÄT JA YÖ

Kuva 3. Puheenjohtajamme Markku Luoto Tieteiden päivien paneelikeskustelussa.

Seuramme oli aktiivisesti mukana Tieteiden päivillä 11.-13. tammikuuta 2023. Puheenjohtajamme edusti seuraamme avajaispäivänä Porthanian isossa luentosalissa pidetyssä paneelikeskustelussa avoimen tieteen toteuttamisesta tieteellisissä seuroissa. Heti sen perään pidimme Helsingin Yliopiston Tietojenkäsittelytieteenlaitoksen edustajien kanssa yhteisen tiedotustilaisuuden inventoitu.fi ja sukellusilmoitus.fi -palveluiden avaamisesta yleisölle.

Tieteiden yössä 12. tammikuuta pidimme yhden illan suosituimmista esityksistä Tieteiden Talon auditoriossa. Lisäksi meillä oli seuramme toiminnasta kertova infopiste ”paraatipaikalla” Tieteidentalon aulassa. 13. tammikuuta puheenjohtajamme ja varapuheenjohtajamme edustivat seuraamme vielä Tieteiden Päivien vastaanotolla Luonnontieteellisessä museossa. Kaiken kaikkiaan tavoitimme satoja ihmisiä ja saimme paljon uusia seuraajia sosiaalisen median tileillemme.

KOULUTUS

Kansainvälisen Nautical Achaeology Societyn (NAS) kursseja järjestettiin 2023 sekä keväällä (15.4.) että syksyllä (9.12.). NAS Intro-kursseilla oli yhteensä lähes neljäkymmentä osallistujaa. Part I&II –kurssien kenttätyöosuuksia kirjattiin kenttätyöleirin aikana.

NAS-Intro-kurssin sisältöön on vakiintunut Museoviraston edustajan pitämä kahden tunnin koulutus vedenalaista kulttuuriperintöä koskevan lainsäädännön merkityksestä sukeltajille ja alan tutkimukselle sekä lupaviranomaisen roolista sen valvonnassa. Kurssin suorittaminen on minimivaatimus seuran kajoavaan kenttätyötoimintaan osallistumiselle.

22.-23. huhtikuuta seuramme järjesti yhdessä Sukeltajaliiton sekä Veteen Vajonneet -projektin kanssa kansainvälisen tieteellisen sukeltamisen seminaarin Suomenlinnassa. Paikalla oli eri vedenalaisten tutkimusalojen edustajia useista maista. Kuulimme alustuksia niin haamuverkkojen poistamisen vaaroista kuin ammattilaisten ja vapaaehtoisten yhteistyön haasteista eri maissa.

Keskustelujen perusteella voimme olla ylpeitä ja tyytyväisiä loistavasti toimivasta yhteistyöstämme eri sidosryhmiemme välillä täällä Suomessa.

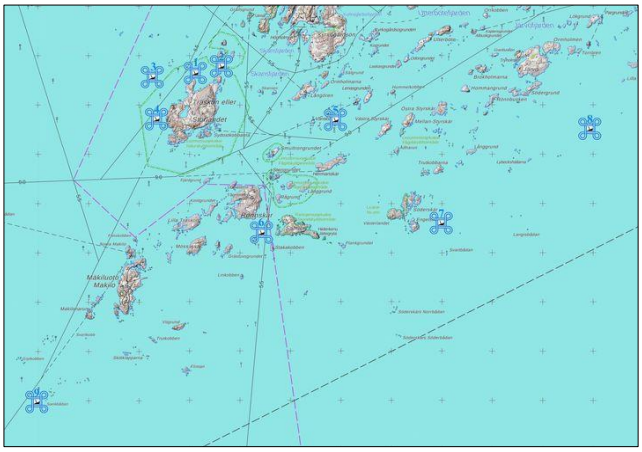

Kuvat 4 ja 5. Ylemmässä kuvassa David Cleasby opettaa dokumentointia kenttätyöleirillä. Alemmassa kuvassa on tieteellisen sukeltamisen seminaarin osanottajia Suomenlinnassa.

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

PORKKALAN HYLKYPUISTO

Kuva 6. Porkkalan Hylkypuiston kohteet kartalla

Porkkalan Hylkypuistossa keskityttiin 2023 aikana lähinnä olemassa olevien kohteiden ylläpitoon kuuden eri päiväretken aikana. Vanhimpiin, vuonna 2018 asennettuihin Träskönlahden kiinnityspoijuihin kiinnitettiin noin 10 m uutta ketjua niiden eniten kuluviin osiin, jotka olivat viidessä vuodessa kuluneet ohuimmillaan vain muutaman millin paksuisiksi. Ketjut olivat alun perin 13 mm sinkittyä terästä. Lisäksi korjattiin eri kohteiden katkenneita opasnaruja ja lippupoijuja. Porkkalan Hylkypuisto kattaa nyt 11 hylkyä, joilla on erilaisia ”puistokalusteita” ja jotka esitellään wreckpark.eu -sivustolla.

SAARISTOMEREN HYLKYPUISTO

Porkkalan Hylkypuiston toteutuksesta vuosina 2018-2022 saatujen hyvin kokemusten perusteella olemme aloittaneet saman konseptin monistamisen Saaristomeren hylyille, koska ne ovat uhanalaisimpia kohteitamme mm. kansainvälisille antiikkivarkaille. Esimerkiksi kuuluisasta Borstön "aarrelaivasta" on tutkimusmatkojemme välillä varastettu arvokkaita antiikkiesineitä ja samalla tuhottu ainutlaatuista yhteistä kulttuuriperintöämme.

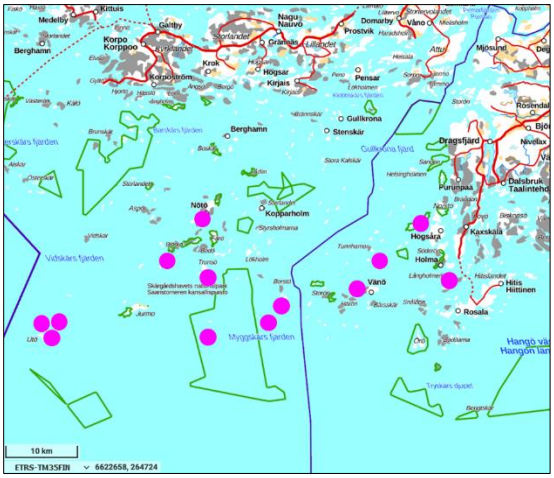

Kuva 7. Vrouw Marian hylyn 3D-malli, joka mahdollistaa virtuaalisen sukeltamisen hylyllä eri päätelaitteilla. Tavoitteena on saada malli esille myös alueen museoihin.

Porkkalan Hylkypuiston tapaan tarkoitus on paitsi “puistottaa” hylkykohteita opasköysin ja -tauluin sukeltajia varten, niin myös perustaa Saaristomeren Hylkypuistolle oma kotisivusto ja sosiaalinen mediapresenssi. Sinne tuotetaan monipuolista kuva-, video- ja 3D-materiaalia Hylkypuiston kohteista. Ne tarjoavat suurelle ja kansainväliselle yleisölle mahdollisuuden kirjaimellisesti imersiivisiin virtuaalisiin sukelluskokemuksiin lukuisiin Saaristomerellä sijaitseviin, maailmallakin kuuluisuutta saavuttaneisiin hylkykohteisiimme ilman, että vierailijan tarvitsee opetella sukeltamaan tai matkustaa paikan päälle.

Saaristomeren Hylkypuisto suojaa alueella sijaitsevia ns. suojeltuja hylkykohteita lisäämällä paikallisten tietämystä ja mielenkiintoa alueen vedenalaista kulttuuriperintöä kohtaan sekä tarjoamalla paikallisille anonyymin, ei-viranomaiskanavan epäilyttävästä toiminnasta ilmoittamiseen. Hylkypuiston perustamishanke on monivuotinen ja tapahtuu pääosin vapaaehtoisvoimin – toki sidosryhmiemme tuella.

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

Kuva 8. Vuoden 2023 tutkimusmatkoilla ja -leirillä tutkittuja kohteita eteläisellä Saaristomerellä.

Museovirasto ja Otto A. Malmin säätiö ovat lähteneet tukemaan Saaristomeren Hylkypuiston perustamistoimintaa. Toivottavaa on, että heidän myöntämänsä avustus toimisi samalla tavalla mahdollistavana katalyyttinä, kuten Porkkalan Hylkypuistolle sen alkutaipaleella myönnetyt rahoitukset, jotka lopulta edustivat vain murto-osaa puiston keräämästä rahoituksesta.

Vuonna 2023 tehtiin kaksi laajempaa ”työmatkaa” puistokohteita kartoittamaan. Ensin tehtiin neljän päivän tutkimusmatka toukokuussa, jolloin tutkittiin Börstöstä itään sijaitsevia kohteita. Toisella kerralla lounaisen Saaristomeren hylkyjä kartoitettiin laajasti yhdeksänpäiväisen kenttätyöleirin aikana. Molempia tapahtumia ja niiden tuloksia kuvataan tarkemmin seuraavissa kappaleissa.

SAARISTOMEREN TUTKIMUSMATKA

Jo perinteeksi muodostuneeseen tapaan seuramme teki tutkimusmatkan Saaristomerelle Helatorstaina 18.-21. toukokuuta. Tutkimusmatkalla tukeuduimme lippulaivamme DSV Stellan lisäksi jäsenseuramme Salon Simppujen DSV Agonukseen ja Pidä Saaristo Siistinä ry:n Trunsön Nuottamajaan, koska se helpotti toimintaa huomattavasti, kun pääsimme päivälliselle ja saunomaan hieman väljempiin tiloihin.

Pääosan toukokuun tutkimusmatkasta vietimme sään suosiessa Borstö-1 (MVID#1648) hylyllä, koska hylyssä oli edellisenä syksynä havaittu suuria muutoksia ja laajaa ryöstelyä. Museoviraston meriarkeologien johdolla hylystä pelastettiin näkyvillä ollutta esineistöä, jota on tutkimusmatkojemme välillä koko ajan ryöstetty vuodesta toiseen.

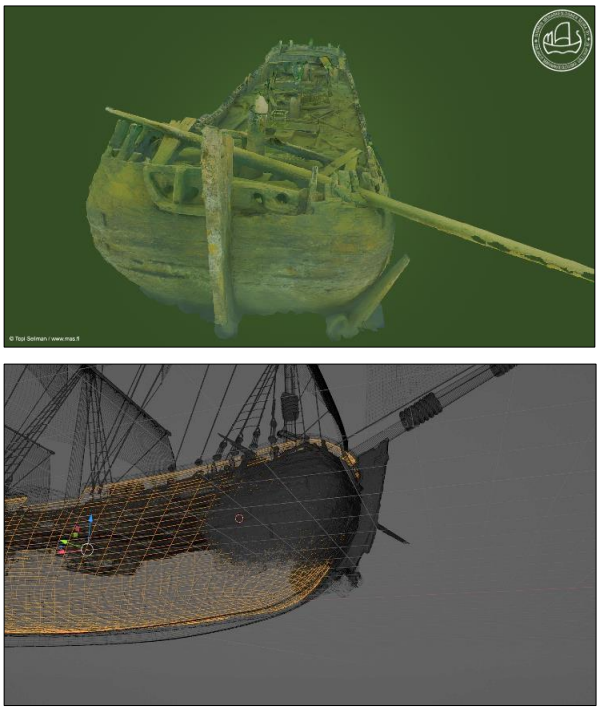
Borstön hylky on keskeisessä osassa Riikka Alvikin työn alla olevassa väitöskirjassa, joten löydöistä ja niiden merkityksestä saamme syvempää tietoa sen valmistuttua. Tutkimusmatkan parasta antia oli kuitenkin Riikan laaja ymmärrys nostettujen esineiden typologiasta ja miten laajasti hän osasi sanallistaa sitä mukana olleille harrastajille.

Pääosa pelastetusta esineistöstä vaikuttaisi olleen laivan miehistön ja matkustajien henkilökohtaisia käyttöesineitä. Odotamme jännityksellä tuovatko ne lisävalaistusta aluksen tunnistamiseen eri lähteistä.

Kuva 9. Borstö-1 hylystä pelastettuja esineitä kuten musketin kuulia, silmälasit, liitupiippuja ja kirja.

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

Kuvat 10 ja 11. Hylyn ulkopuolinen mallintaminen (yläkuva) alkaa valmistua ja sitä hyödynnetään rekonstruktion tekemisessä Ninma Oy:ssä (alakuva) .

Pitkään keskusteltu ”tutkijavaihto” NAS:n kanssa saatiin käyntiin niin ikään toukokuun tutkimusmatkalla Jon Parlourin Englannista ilmoittauduttua mukaan. Vapaaehtoisten tehtävät jatkoivat siitä, mihin edellisenä syksynä jäätiin eli 3D-mallintamista tukevaa fotogrammetrista kuvaamista jatkettiin, osa avusti esinenostoissa ja niiden dokumentoinnissa ja osa jatkoi hylkyä vieläkin ympäröivän köysiviidakon siivoamista.

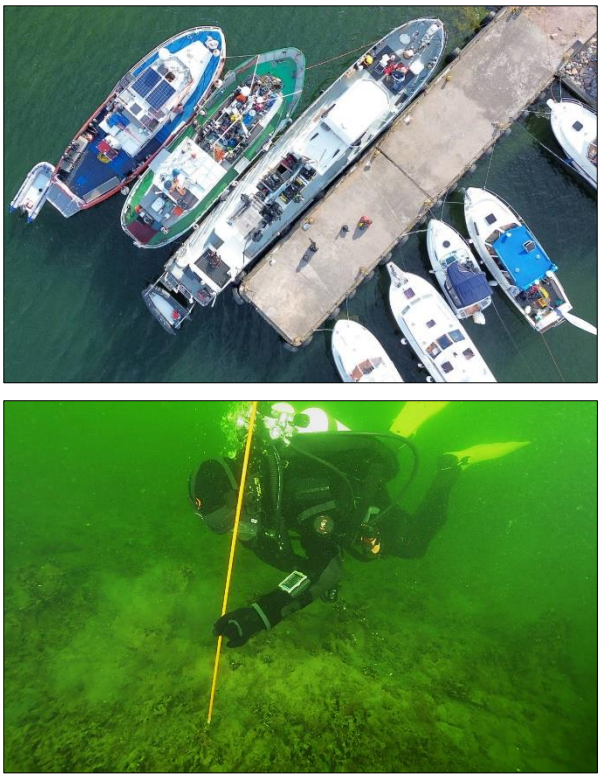
Hylyn 3D-mallin tekeminen on tätä kirjoitettaessa vielä kesken, mutta valistuneen arvion mukaan hylky saatiin kuvattua noin 90-prosenttisesti. Ruuman fotogrammetrista kuvaamista ei kuitenkaan ole vielä edes aloitettu. Ulkopuolisenkin mallintamisen haasteeksi saattaa osoittautua hylyssä tapahtuneet lukuisat muutokset, jotka hankaloittavat eri vuosina kerätyn materiaalin yhdistämistä toisiinsa kokonaiskuvan luomiseksi.

Tutkimusmatkalle osallistui yhteensä reilut 20 vapaaehtoista, jotka kontribuoivat kymmenien tuhansien eurojen arvosta työaikaa ja -varusteita.

SAARISTOMEREN KENTTÄTYÖLEIRI

Yksi vuoden 2023 kohokohtia oli jo vuodesta 2018 poikkeuksetta järjestetty kenttätyöleirimme kesäheinäkuun vaihteessa 30.6.–9.7. Kenttätyöleiri pidettiin ensimmäistä kertaa Saaristomerellä Trunsön toimiessa taas päätukikohtana. Lippulaivamme DSV Stellan lisäksi tutkimuseskadeerimme koostui Sukeltajat ry:n DSV Maijasta, H2O ry:n DSV Dekosta, Nousu ry:n DSV Vuoksesta sekä useista seuralaistemme yksityisistä aluksista, jotka toimivat yhteys- ja apuveneinä. Kaiken kaikkiaan mahtava meriarkeologinen laivasto, vaikkei uutta tonnistoennätystä tänä vuonna syntynytkään.

Leirille lähdettiin Kasnäsistä. Ensimmäinen kohde oli Hamnholmarnan hylky (MVID#1516), jonka puumateriaali on alustavasti radiohiiliajoitettu 1200-luvulle. HY:n tohtoriopiskelija, meriarkeologi Yann Irissou tutki hylyn peittävää sedimenttikerrosta sondaamalla ja arvioi sen paksuudeksi enintään 20-30 cm, mikä on hyvä uutinen jatkotutkimusten, kuten hylyn paljastamisen mallintamista varten kannalta.

Kuvat 12 ja 13. Ylempänä tutkimuseskadeerimme ja alempana meriarkeologi Yann Irissou analysoi Hamnholmarnan hylyn sedimenttikerrosta sondaamalla.

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

Eräs leirin tavoitteista oli tuottaa sukeltamisesta koituvaa äänidataa Luode Consultingin Borstö-1 hylylle asentamaan valvontapoijuun, joten suuntasimme seuraavaksi Borstöseen poislukien H2O:n Deko, joka vielä teki matkaa Itäiseltä Suomenlahdelta. Toisena tavoitteena oli meriarkeologi David Cleasbyn johdolla pelastaa Borstö-1 hylystä selvästi näkyvissä olleita esineitä, joita ei ehditty toukokuun tutkimusmatkan aikana pelastaa. Lisäksi hylyn ympäristössä olleita vanhoja köysiä piti edelleen siivota ja syvyyttää uusia ohjausnaruja hylyn viereen.

Sään suosiessa leirin alussa onnistuimme useimmissa tehtävissä, vaikka mastojen kuvaaminen osoittautui aika haastavaksi. Saimme myös pelastettua pääosan näkyvissä olevasta esineistöstä. Aihetta riemuun ei kuitenkaan ole, sillä kannella on vielä toinenkin merimiesarkku ja ruumassa kolmas, jotka valitettavasti vain odottavat hylkyrosvoja.

Kuva 14. Ilmeisesti saksankielistä tekstiä sisältänyt kirjanen, joka löytyi kansihytissä olleesta matka-arkusta.

Kuvat 15 ja 16. Ylempänä MAS:n vapaaehtoisia IKUWA-paidoissa ja alempana leirin yhteinen päivällinen. Nyt kun tutkimustoiminta alkaa sujua rutiinilla, sosiaalinen puoli vaatii kehittämistä, jotta saamme uusia kasvoja mukaan toimintaan.

Suosiollisen alun jälkeen nousi kesän pahin myrsky, joka kesti monta päivää – puhumattakaan, että se monin paikoin sotki näkyvyyden loppuleirin ajaksi. Niinpä esimerkiksi Vrouw Marialla (MVID#1658) ei käytännössä saatu aikaiseksi juuri mitään, kun kuvausetäisyys oli puolen metrin luokkaa.

Myrskyn takia Deko tiimeineen jäi ensin Hankoon ja sitten Kasnäsiin suojasatamaan useammaksi päiväksi. Samoin muut isommat tukialukset viettivät pari päivää Trunsön suojasatamassa kovan merenkäynnin takia.

Matalakulkuisemmalla Vuoksella pujoteltiin kuitenkin joka päivä saarten ja karikoiden suojanpuolia tutkimaan jotain sekundäärikohdetta, joista useimmista saatiin jonkinlainen malli aikaiseksi. Näiden kohteiden alustavat radiohiiliajoitukset eivät tuottaneet yllätyksiä, vaan lähinnä vahvistivat paikallisten asukkaiden tarinoita ja muistiinpanoja. Tulosten pohjalta voitaneen todeta, että ainakin Saaristomerellä 1800-luvun alkuun tai jopa 1700-luvun loppupuolelle ulottuvan muistitiedon paikkansapitävyys on enemmän sääntö kuin poikkeus.

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

Kuva 17. Näkyvillä olleiden esineiden pelastamisen jälkeen Borstö-1 hylkyä kartoitettiin metallinilmaisimella ryöstöriskikohteiden tunnistamiseksi. Kaksi sormea tarkoittaa metallisignaalia, joka ei ole rautaa, mutta ei jalometalliakaan, vaan esimerkiksi kuparia.

Sekundäärikohteina kartoitettiin hylkyjä Nötöstä (MVID#1660), Trunsöstä (MVID#1651), Björköstä (MVID#1662 ja MVID#1663), joita ei tosin kumpaakaan löydy Kypissä ilmoitetuissa koordinaateissa, sekä Utössä (MVID#2267, MVID#1665 ja MVID#1000037474), jossa etsittiin myös hylkyä MVID#1680, jota ei löydy Kypissä ilmoitetuissa koordinaateissa.

Tutkittujen hylkyjen puumateriaalin alustava radiohiiliajoitus osuu kaikilla hylyillä 1800-luvulle puulajista rippumatta, paitsi Trunsön hylyn, josta ei otettu ajoitusnäytettä, koska se voidaan rakenneosien perusteella kohtalaisen luotettavasti ajoittaa 1900-luvun alkupuolelle.

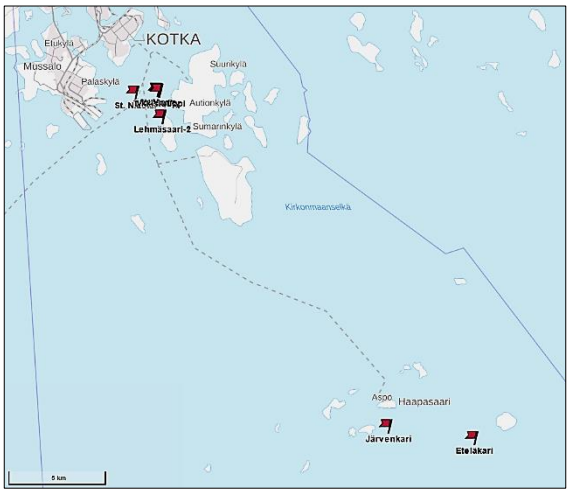
Kaiken kaikkiaan kesän kenttätyöleirille osallistui yli 30 vapaaehtoista jäsentämme ja he kontribuoivat satojen tuhansien eurojen arvosta työaikaa ja välineitä tutkimustoimintaamme ja Saaristomeren Hylkypuiston perustamiseen.

ITÄISEN SUOMENLAHDEN TUTKIMUSMATKA

Elokuun tutkimusmatka 25.-28.8. suuntautui tänä vuonna itäiselle Suomenlahdelle, Haapasaarten ja Kotkan Ruotsinsalmen hylyille. Matkaa tehtiin DSV Stellan ja Maijaan tukeutuen. Lisäksi apuveneenä oli jäsenemme Faster. Mukana oli jäseniemme lisäksi taas pari NAS-vahvistusta: Alistair Cott Englannista ja Giulia Grimaldi Italiasta. Molemmat pärjäsivät hyvin myös St. Nikolain surkeassa näkyväisyydessä ja kertoivat, ettei se paljon poikkea Englannin jokisuistoissa tutkittavien hylkyjen olosuhteista.

Matkan tavoitteena oli tutkia ja mallintaa aiemmin vain pintapuolisesti havainnoituja hylkyjä, sekä tehdä tarkistussukelluksia St. Nikolaille ja muille Ruotsinsalmen taisteluiden hylyille, josko niistä löytyisi tarkempaa mallinnusta kaipaavia yksityiskohtia tai artefakteja.

Sään suosiessa päätimme aloittaa uloimmasta eli Eteläkarin hylystä (MVID#1000022856), joka onkin syvemmällä kuin ennakkotiedoista ilmeni eli hylky ulottuu aina 42m syvyyteen saakka.

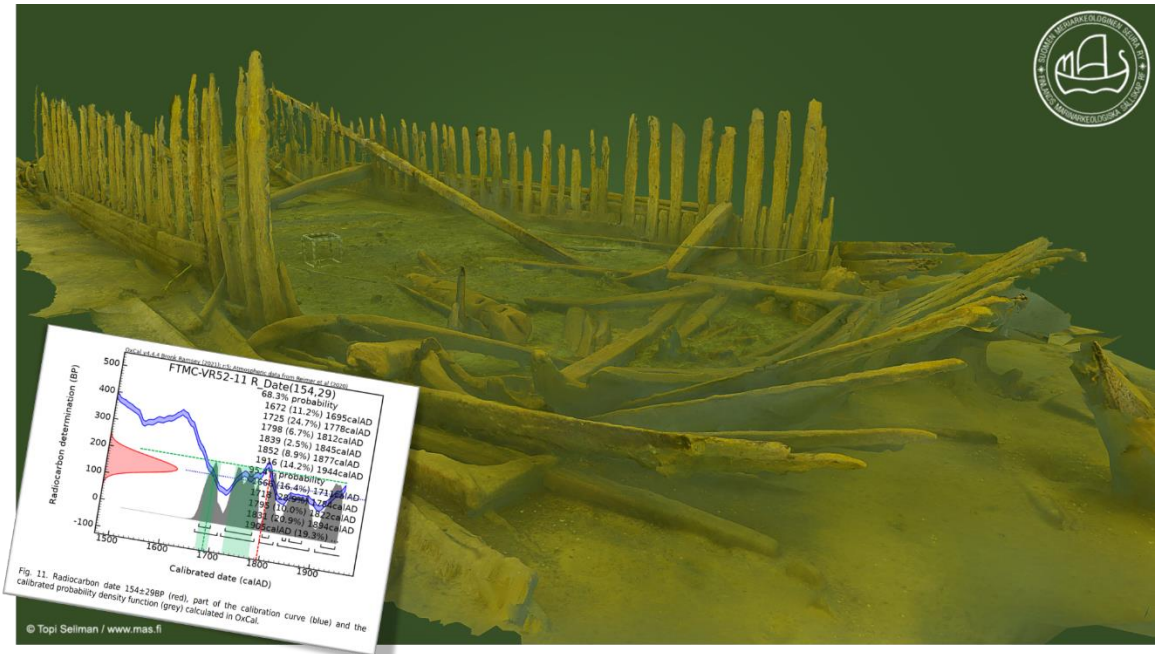

Kuvat 18 ja 19. Kartalla elokuun tutkimusmatkan kohteet Haapasaarilla ja Ruotsinsalmessa. Alakuvassa Eteläkarin hylyllä esiin nostettuja eli ”varastamista odottavia” esineitä.

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

Eteläkarin hylystä otettiin vuolunäyte, joka paljasti puun tammeksi ja alustavasti ajoitti hylyn puumateriaalin todennäköisimmin 1700-luvulle. Hylky on täynnä pehmeää irtolastia, josta emme tällä kertaa saaneet näytettä. 3D-mallia hylystä ei ehditty tekemään kuin osasta paapuurin laitaa, joka on vielä pystyssä.

Kuva 20. Järvenkarin hylyn 3D-malli ja Oxcal-kalibroitu alustava radiohiiliajoitus.

Tuulen noustessa siirryimme Järvenkarin hylylle (MVID#1131), josta saimme tehtyä hyvän 3D-mallin ja otettua vuolunäytteestä alustavan radiohiiliajoituksen, joka menee niin ikään todennäköisimmin 1700-luvulle. Järvenkarin hylky on rakenteensa puolesta mielenkiintoinen, sillä vastaavaa ohuista lankkumaisista kaarista rakennettua alusta ei aiemmin ole tullut vastaan. Hylyn alustava ”radiohiilijalanjälki” on hyvin samankaltainen kuin Lehmänsaaren hylyillä, joten saattaa olla, että alus on ollut osa venäläisten Ruotsinsalmen meritaisteluihin osallistunutta laivastoa.

Hylyn MAS-kotisivu on: https://www.mas.fi/fi/julkaisut/hylkykohteet-merialue/jarvenkari-haapasaaret-mvid1131

Joitakin kymmeniä metrejä hylyn ulkopuolelta paikallistettiin soikea metalliesine, jonka ilmailun harrastajat ovat kuvien perustella tunnistaneet neuvostoliittolaiseksi FAB100-lentopommiksi toisen maailmansodan ajoilta. Pommista on ilmoitettu Kymenlaakson poliisille ja pyydetty noudattamaan varovaisuutta sen purkamisessa, jottei hylky vaurioidu.

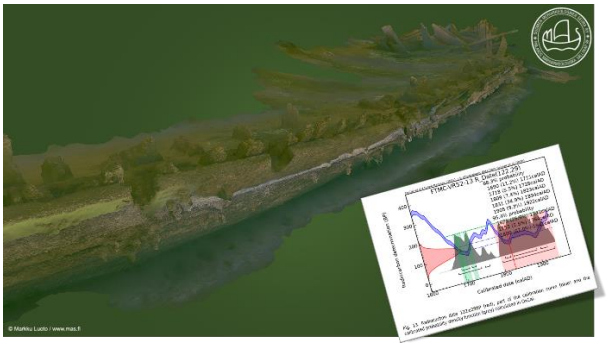
Myrskyn yhä pahentuessa ja ennusteen muuttuessa todella synkäksi, päätimme evakuoitua Kotkan satamaan, jossa Merikeskus Vellamo meille ystävällisesti tarjosi laituripaikat. Sieltä käsin tarkastimme St. Nikolain hylyn (MVID#1108), jossa vallinneesta olemattomasta näkyvyydestä huolimatta saatoimme todeta, että hylyssä edelleen on rahoja ja muita irtoesineitä kuten kenkien ja vöiden solkia, musketin ja tykin kuulia, pulloja jne. Hylystä on jo olemassa Museoviraston teettämä 3D-malli, joten sitä ei edes yritetty mallintaa.

Seuraavaksi keskityimme mallintamaan ja näytteistämään Lehmäsaaren länsipuolen hylkyjä (MVID#1121 ja MVID#2442), joista saatiin tehtyä melko hyvät 3D-mallit ja otettua vuolunäytteet radiohiiliajoitusta varten. Hylkyjen MAS-kotisivut ovat:

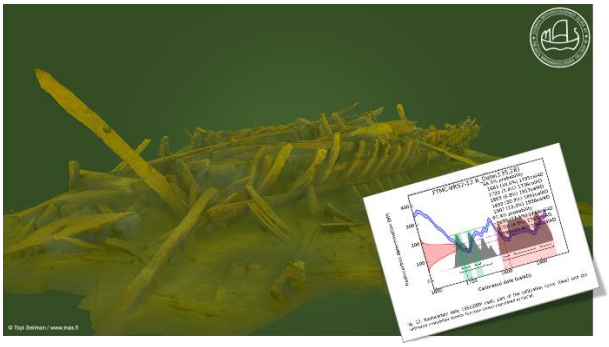
https://www.mas.fi/fi/julkaisut/hylkykohteet-merialue/lehmasaaren-lansiranta-1

https://www.mas.fi/fi/julkaisut/hylkykohteet-merialue/lehmasaari-lansiranta-2

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

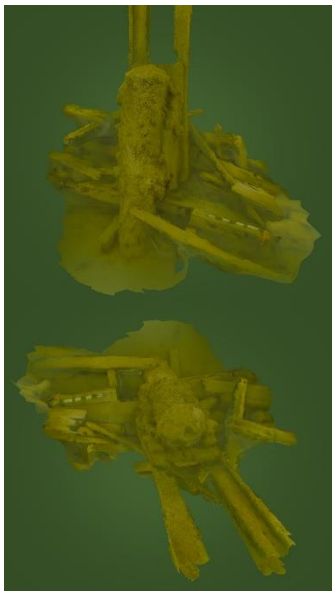
Kuva 21. Lehmäsaari länsiranta 1 – kuva 3D-mallista paapuurin kyljeltä kohti perää ja Oxcal-kalibraatiosta.

Kuva 22. Lehmäsaari länsiranta 2 – kuva 3D-mallista paapuurin kyljeltä kohti perää ja Oxcal-kalibraatiosta.

Lehmäsaaren länsipuolen hylyt on löydetty ja luetteloitu erikseen, mutta ne vaikuttavat ennemminkin hylyn puolikkailta ts. ”ykkönen” vaikuttaa aluksen peräpuolikkaalta ja ”kakkonen” keulapuolelta. Tutkimusmatkalle osallistuneiden seuralaistemme alustava tulkinta onkin, että kyseessä on mitä todennäköisimmin Ruotsinsalmen toisessa meritaistelussa 1790 haaksirikkoutuneen aluksen puolikkaat.

Hylkyjen rakenteissa on tiettyjä samankaltaisuuksia, kuten tasasaumainen rakenne, tuhtoihin viittaavat rakenteet sisälaidoilla sekä rakennusmateriaali (havupuu). Radiohiili-ikäeroa ei hyllyistä otetuilla ajoitusnäytteilläkään ole kuin noin 13 vuotta. Historiallisten lähteiden mukaan kyseessä saattaisi olla venäläisen, 1775 valmistuneen ”Tikhvin” nimisen aluksen hylyn osat, koska alus oli 43 m pitkä ja nämä hylyt (MVID# 1121 ja 2442) viittaavat yhteispituudeltaan samankokoiseen alukseen.

Kuva 23. Jollahylyn tykki

Tutkimusmatkan viimeisenä päivänä teimme vielä tarkastussukellukset Lehmäsaaren pohjoispuolen kohteille: Tykkisluuppi (MVID#1116), Jollahylky (MVID#1114) ja St. Maria (MVID#1109), joista kaksi ensimmäistä on jo mallinnettu Museoviraston toimesta. St. Marian jäänteet ovat levinneet niin laajalle alueelle, että sen mallintaminen fotogrammetrian keinoin vaatisi kokonaan oman tutkimuksensa. Jollahylyn liukulavetilla oleva tykki mallinnettiin erikseen sen ainutlaatuisuuden takia.

ITÄMEREN HYLKYJEN 3D-ONTOLOGIA

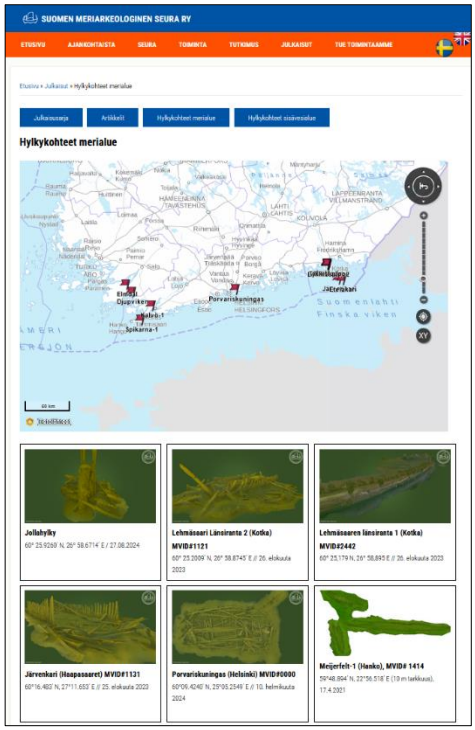
Meriarkeologinen seura on valinnut Itämeren hylkyjen 3D-ontologian muodostamisen seuran omaksi tutkimusstrategiaksi. Ontologialla tarkoitetaan tässä yhteydessä sen informaatiotieteellistä semantiikkaa ja merkitystä alan tutkijoille, joille se mahdollistaa valistuneen tutkimusalueen määrittelyn, havaintojen luokittelun ja parhaimmillaan niiden taustalla olevien yleisten periaatteiden tunnistamisen. Hylkyjen 3D-ontologialla tarkoitamme vedenalaisten kulttuuriperintökohteiden fotogrammetrista kuvantamista ja sen pohjalta virtuaalisen 3D-mallin muodostamista kohteesta sekä alustavan, luonnontieteellisen ajoitusnäytteen ottamista. Tutkimustoimintaamme voi hyvällä syyllä kutsua alan perustutkimukseksi, joka alustavasti vastaa kysymyksiin mitä, missä ja milloin.

Museoviraston muinaisjäännösrekisterissä on tätä kirjoitettaessa 2389 vedenalaista kulttuuriperintökohdetta, joista 1816 on alusten hylkyjä. Valitettavasti muinaisjäännösrekisterin kohdetiedot ovat niin puut-

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

teellisia tai jopa väärää tietoa sisältäviä, ettei niiden pohjalta voi muodostaa valistunutta käsitystä kovinkaan monen tutkimusaiheen toteuttamiskelpoisuudesta – sisältöanalyyseistä puhumattakaan. Tutkimusstrategiamme pyrkii korjaamaan myös tämän ongelman aktiivisella tiedonvaihdolla Museoviraston kanssa.

Luonnollisesti olemme lähteneet liikkeelle Suomenlahden ja Saaristomeren kohteista, jotka sijaitsevat Suomen aluevesillä, mutta avoimen tieteen periaatteiden mukaisesti jaamme työmme tuloksia kansainvälisesti ja yritämme innostaa sisarseurojamme mukaan eri puolilla Itämerta. Tutkimustulosten saavutettavuuden takia olemme aloittaneet jokaiselle MAS:n tutkimalle hylkykohteelle oman kotisivun perustamisen, jonne kerätään kaikkien kohteeseen liittyvien havaintojen ja tietolajien pohjalta tehty yhteenveto sekä linkit tieteellisiin lähdemateriaaleihin MAS-portaalissa ja Muinaisjäännösrekisterissä.

Kuva 24. Hylkyjen kotisivujen hakemistosivu www.mas.fi sivustolla.

Vuoden 2023 aikana seuramme vapaaehtoiset sukeltajat keräsivät hylkyjen 3D-ontologiaa täydentävää materiaalia 23:sta eri hylkykohteesta, joista kahdeksan AMS-radiohiiliajoitus ja neljän 3D-mallinnus on vielä kesken. Tutkimusstrategiamme merkittävin tulos toistaiseksi lienee Hamnholmarnan hylyn (MVID#1516) tunnistaminen sydänkeskiaikaiseksi ja siten erääksi vanhimmista hylkylöydöistä Suomessa. Kaiken kaikkiaan seuralaisemme ovat tehneet 3D-malleja jo yli 150:stä hylystä Suomenlahdelta ja Saaristomereltä.

HYLKYJEN MALLINNUSPALVELU

Tutkimusstrategiansa jalkauttamisen tukemiseksi ja edellisten vuosien rohkaisevien tulosten perusteella seuran hallitus päätti jatkaa seuran etäyhteydellä käytettäviä IT-palveluita. Vuonna 2021 hankittuun mallinnuspalvelimeen päivitettiin viime vuonna 32-ytiminen tehoprosessori. Sen ja kahden tehokkaan 3D-näytönohjaimen avulla palvelin suoriutuu raskaistakin mallinnustehtävistä siedettävässä ajassa.

Mallinnuksessa käytetään toistaiseksi vain Agisoft Metashape -ohjelmistoa, josta seuramme on akateemisena instituutiona saanut käyttönsä huomattavasti edullisemman Academic-lisenssin.

Seuran mallinnuspalvelin on kaikkien seuralaisten käytettävissä, ja sitä onkin käyttänyt jo parisenkymmentä seuralaista. Kaikki vaativimmat eli kymmeniä tuhansia kuvia sisältävien aineistojen käsittelyt, kuten Borstö1 ja Vrouw Marian mallien työstäminen on tehty yhteistyössä seuran mallinnuspalvelimella.

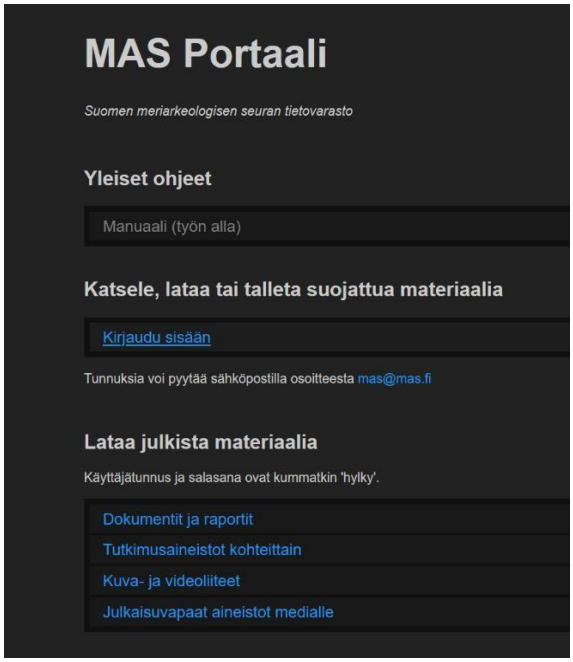
Kuva 25. Seuralaiset saavat käyttöönsä tehokkaan mallinnustietokoneen etäyhteydellä melkein miltä tahansa päätelaitteelta.

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

AVOIN TIEDE, TIETO JA JULKISET TIETOVARASTOT

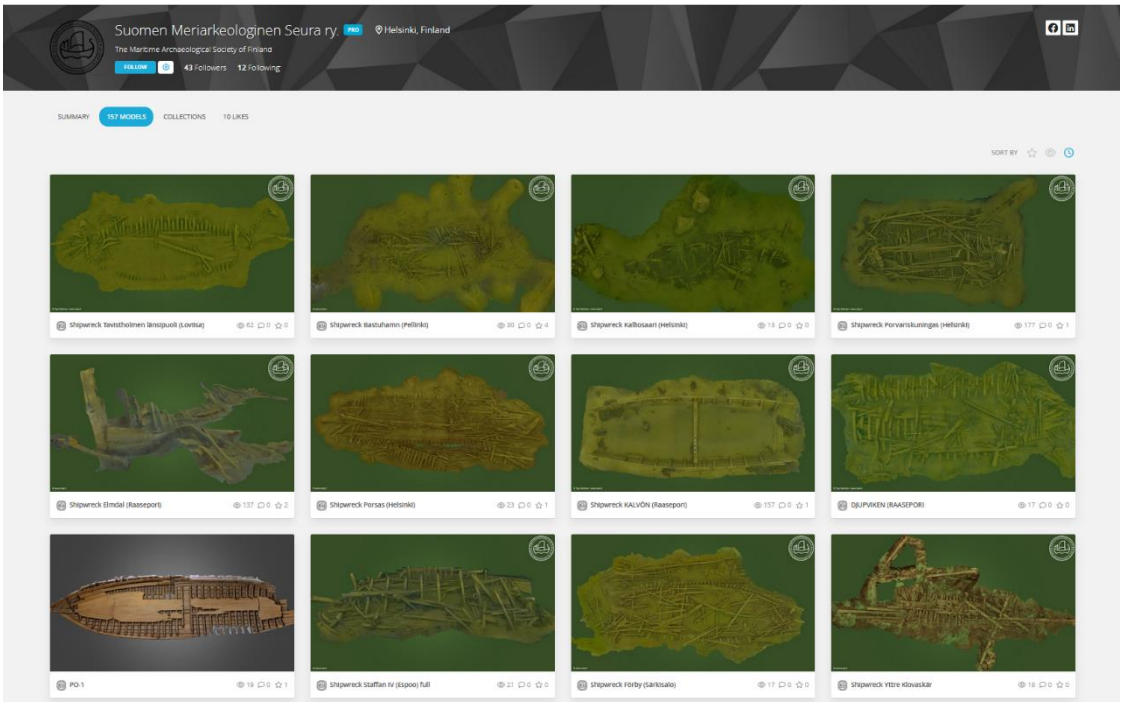
Seuramme on sitoutunut noudattamaan Kulttuuri- ja Opetusministeriön, Suomen Akatemian ja Tieteellisten Seurojen Valtuuskunnan määrittämää ”avoimen tieteen politiikkaa” (avointiede.fi), joka tarkoittaa, että kaikki seuran toimintaan liittyvä tiedon kerääminen, käsittely ja tuottaminen on kaikille avointa ja niin lähdeaineistot kuin tuloksetkin ovat avoimesti saatavilla. Kansainvälisesti tämä politiikka tunnetaan nimellä ”Creative Commons”.

Käytännössä se tarkoittaa, että seuran toiminnassa otettu AV-, viistokaiku-, paikkatieto- ja muu materiaali on toimitettava seuran avoimeen tietovarastoon jaetuin tekijänoikeuksin. Tiedon jakamista varten olemme perustaneet MAS-portaalin, jonne seuran jäsenet ja yhteistyötahot voivat ladata aineistoja ja josta kaikki voivat vapaasti noutaa aineistoja ei-kaupalliseen käyttöön. Kaikkien 3D-mallinnettujen hylkyjen lähdeaineistot ovat portaalissa.

Kuva 26. MAS-portaali (https://mas.mikrojebe.fi)

Suurelle yleisölle mallinnustoimintamme näkyy mm. Sketchfabin (https://sketchfab.com/mas-fi/models) kautta, jossa he voivat virtuaalisesti sukeltaa hylkyihin seuraamalla malleihin tehtyjä annotaatioita eli virtuaaliopasteita. Sketchfabiin ladattuja malleja voi myös vapaasti 3D-tulostaa tai sisällyttää omille sivuille. Tavoitteena on täydentää seuran sivuilla (mas.fi) olevia hylkykohdeartikkeleita niin, että jokaisella mallinnetulla hylyllä olisi kotisivu, johon olisi linkitetty kaikki hylkyyn liittyvä tutkimustieto.

Kuva 27. Kuva seuramme Sketchfab-sivusta, josta löytyy jo yli 150 3D-mallia eri hylkykohteista

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

YLIOPISTOYHTEISTYÖ

Helsingin Yliopiston panostettua viime vuosina etäopetukseen seuramme puheenjohtaja on vuosittain pitänyt englanninkielisiä etäluentoja vapaaehtoistoiminnan roolista meriarkeologiassa osana HY:n meriarkeologian oppituolin luentosarjaa. Lisäksi seuramme järjestämille ”NAS-intro” meriarkeologian peruskursseille osallistui monia arkeologian opiskelijoita eri yliopistoista.

Saaristomeren tutkimusmatkalle ja kenttätyöleirille osallistui niin ikään HY:n arkeologian opiskelijoita, jotka osallistuivat varsin monipuolisesti erilaisiin tehtäviin leirin aikana. Tavoitteena on, että myös Saaristomeren Hylkypuiston tutkimustulokset päätyisivät osaksi opinnäytetöitä jo perustutkintovaiheessa.

Kuva 28. Arkeologian YO Sami Brchisky johtaa seuran vapaaehtoisten sukeltajien toimintaa pintapuhelimella ja UWIS-laitteella, josta näkyy miten sukeltajat etenevät kohteessa.

Seurallamme on jo vuosia ollut kiinteää yhteistyötä myös HY:n Tietojenkäsittelytieteen oppituolin kanssa. Olemme ohjanneet lukuisia Ohjelmistotuotanto (OhTu) -kurssin työryhmiä ”product owner”-roolissa eli noin 6-8 opiskelijasta koostuvan ohjelmointiryhmän asiakkaana. Edellisen vuoden OhTu-projekti tuotti meille sukellusilmoitus.fi -palvelun, jota voidaan hyödyntää tunnettujen hylkyjen kunnon seurannan joukkoistamisessa sukelluksen harrastajille. Vuonna 2023 avasimme niin ikään opiskelijatyönä tehdyn inventoitu.fi -palvelun, jonka avulla voidaan koordinoida uusien hylkyjen etsintää ilmoittamalla jo löydöttömiksi todetut alueet. Molempia palveluita voi käyttää myös seuramme verkkosivuilta mas.fi/tutkimus.

YHTEISTYÖ MUSEOVIRASTON KANSSA

Seuramme teki tiivistä yhteistyötä Museoviraston kanssa 2023. Päivitimme lukuisien hylkyjen sijaintitietoja ja varmistimme vääriä havaintoja muinaisjäännösrekisteristä poistettavaksi. Saaristomeren tutkimusmatkalla suoritimme useita Museoviraston ehdottamia tehtäviä, kuten ajoitusnäytteiden ottamisia ja esinenostoja nimetyn valvojan johdolla.

Museoviraston Meriarkeologiayksikön osallistuminen Saaristomeren tutkimusmatkalle oli erinomainen esimerkki toimivasta kolmannen sektorin ja viranomaisten yhteistyöstä. Se on jäsenistöltä saadun palautteen perusteella ”ihan parasta” ja vaikuttavinta sidosryhmäyhteistyötä, jota Museoviraston meriarkeologit tekevät. Näissä tilanteissa alan harrastajat kohtaavat ammattilaisia työnsä ääressä ja oppivat kokemuksiensa kautta toimimaan yhteistyössä ammattilaisten kanssa sekä pääsevät osalliseksi heidän hyvästä kontekstituntemuksestaan.

Kuva 29. Meriarkeologi Riikka Alvik tulkitsee löytöjä vapaaehtoisille sukeltajille.

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

KLUBI-ILLAT JA MUU SOSIAALINEN TOIMINTA

Klubi-iltojen pitämistä jatkettiin hybriditapahtumina jäsenistön toiveesta. Varsinaisia klubi-iltoja pidettiin kevät- ja syyskaudella vain muutama. Lisäksi pidimme useita tutkimusmatkojen ja kenttätyöleirin kaikille avoimia suunnittelukokouksia. Osallistuimme Museoviraston kaivauskauden esittelyihin sekä Meriarkeologian päiville. Pidimme syyskokouksen yhteydessä myös katsauksen kenttätyön toiminnan tuloksista, jo perinteeksi muodostuneita pikkujouluja unohtamatta. Seuran järjestämää sosiaalista ohjelmaa on siis ollut tarjolla vähintään kerran kuussa -ainakin etänä.

YHTEISKUNNALLINEN VAIKUTTAMINEN

UNESCO:n akreditoinnin myötä seurallamme on myös yhteiskunnallisia tehtäviä vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelun sekä tieteellisen avoimuuden ja vapauden edistämisessä. Tutkimusstrategiamme kautta olemme tulleet kiusallisen tietoisiksi humanististen tieteiden digitaalisen lähdeaineiston heikoista arkistointimahdollisuuksista ja myöhemmästä saavutettavuudesta. Samoin Muinaismuistolain uudistushanke on mielestämme lähtenyt täysin väärään suuntaan edellisen hallituksen aikana. Viimeisenä, mutta ei suinkaan vähäisimpänä asiana on UNESCO:n vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelun yleissopimuksen ratifioinnin edistäminen Suomessa ja muissa pohjoismaissa. Huomion kiinnittämiseksi näitä teemoihin puheen- ja varapuheenjohtajamme tapasivat tiedeministeri Sari Multalan, joka lupasi edistää esiin nostamiamme asioita.

Ministeri Sari Multala

LAUSUNNOT

Seuramme hallitus uudisti muinaismuistolain uudistusta valmistelevalle työryhmälle lausunnon, jossa painotettiin muinaismuistorikoksen rangaistavuuden nostamista rauhoitettujen eläinlajien suojelun tasolle niin, että jokainen rikos olisi minimirangaistukseltaan sellainen, että se ylittäisi poliisin tutkintakynnyksen heidän priorisoidessaan resurssejaan. Lisäksi osallistuimme kaikkiin laista järjestettyihin tiedotustilaisuuksiin ja esitimme vahvaa kritiikkiä lain valmistelun muuttumisesta vuoden 2023 aikana enemmän Museoviraston byrokratiaa kuin alan todellisia tarpeita heijastelevaksi. Useiden lainopillisten asiantuntijoiden mukaan vanha laki tarjoaa myös vedenalaisille muinaisjäänteille paremman suojan kuin nyt ehdotettu laki.

SIDOSRYHMIEMME KEHITYSHANKKEET

Meriarkeologinen seura on ollut aktiivisesti mukana kehittämässä niin arkeologian toimintaympäristöä Museoviraston vetämässä Arkeologia 2.0 -hankkeessa kuin ympäristöviranomaisten Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelmassa sekä valtioneuvoston vetämässä merialuesuunnittelun työryhmässä. Tavoitteemme on saada vedenalaisen kulttuuriperinnön hyödyntäminen osaksi julkishallinnon erilaisia merellisiä eli ”sinisiä” strategioita ja ainakin merialuesuunnittelun osalta on siinä onnistuttukin.

Kuva 30. Merialuesuunnittelun vaikutusalueet

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

DISSEMINAATIO JA EDUSTUS- & TIEDOTUSTOIMINTA.

Seuramme harjoittama meriarkeologian tieteenalan ja oman toimintamme tunnetuksi tekeminen oli aktiivista. Pidimme vuoden aikana useita kaikille avoimia esityksiä viime vuosien toiminnastamme.

Tieteen Päivillä ja Yössä 11.-15. tammikuuta osallistuimme paneelikeskusteluun Porthaniassa sekä pidimme luennon ja ständiä Tieteiden talolla. Tavoitimme yhteensä satoja ihmisiä paikalla ja verkossa.

Museoviraston virtuaalisilla kaivauspäivillä 3.-4. helmikuuta pidimme esityksen edellisen vuoden kenttätyökauden tuloksista ja saimme reilu 80 kuulijaa linjoille. Lisäksi esityksemme nauhoitusta oli käynyt katsomassa yli 100 henkilöä.

Meriarkeologiaseminaarissa Venemessuilla 11. helmikuuta pidimme esityksen ja osallistuimme keskusteluihin tavoittaen yhteensä lähemmäs sata henkilöä paikan päällä ja verkossa.

Lehtiartikkeileita toiminnastamme julkaistiin vuoden aikana niin Yliopisto- kuin paikallislehdissäkin. Eniten tavoitimme yleisöä kuitenkin **Facebookin** kautta.

Vuosikokouksessamme 27. maaliskuuta, joka pidettiin hybriditilaisuutena, luotiin niin ikään katsaus edellisen vuoden sekä tulevan kauden toimintaamme. Tavoitimme tilaisuudella ja sen tallenteella useita kymmeniä jäseniämme.

Jäsenseurojen vuosikokouksissa pidimme esityksiä Turussa, Tampereella, Kirkkonummella ja Salossa tavoittaen satoja sukeltajia ja samalla keräsimme lukuisia uusia henkilö- ja yhteisöjäseniä.

Klubi-illoissamme, joita järjestettiin neljä kertaa vuoden aikana, oli tyypillisesti yhteensä puolen sataa osallistujaa paikan päällä ja verkossa.

Kenttätyöleirin media- ja vierailupäivänä 7. heinäkuuta esittelimme toimintaamme yleisölle ja toimittajille.

Meren Arkeologiaa seminaarissa 30. syyskuuta pidimme esityksen ja jaoimme tunnustuspalkintoja.

ESG & SCM Summit Cruisella 5. lokakuuta pidimme esityksen ja tarjosimme osallistujille mahdollisuuden ”sukeltaa” hylkyyn 3D-virtuaalilaseilla.

Syyskokouksemme yhteydessä 31. lokakuuta pidimme tunnin esityksen kuluneen kauden tuloksistamme ja tavoitimme kymmeniä jäseniämme paikalla sekä verkossa.

Jäsenkirjeitä eli laajempia katsauksia toimintaamme lähetettiin vuoden aikana kolme kertaa ja lyhyempiä jäsentiedotteita tulevasta toiminnasta tai alan tapahtumista kuusi kappaletta. Facebookissa julkaistiin satoja postauksia alan uutisista ja tapahtumista, jotka tavoittivat tuhansia seuraajia. Aktiivijäsenistön käytössä Signal vakiinnutti asemansa niin, että noin puolet seuran kaikista jäsenistä on nykyään myös Signal-ryhmässämme.

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

MUU TOIMINTA

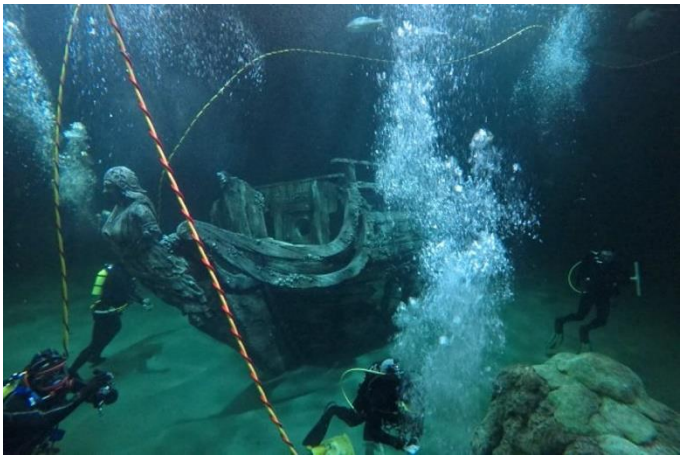
Merkittävä osa seuramme sidosryhmätoiminnasta ei juurikaan näy seuran hallituksen ulkopuolelle. Vuoden 2023 aikana seuramme edustajat ylläpitivät suhteita moniin eri tahoihin, niin julkisella kuin yksityiselläkin puolella mm. Meriturvaan, Museovirastoon, Väylävirastoon, Merivoimiin ja -vartiostoon, Metsähallitukseen, Yliopistoihin sekä alan kansainvälisiin toimijoihin kuten NAS:iin ja IKUWA7 -ohjausryhmään – muita tieteellisiä seuroja tai Turun Forum Marinumia ja Kotkan Merikeskus Vellamoa unohtamatta. Seuramme toiminta on siis hyvin verkostoitunutta.

KALUSTO

Vuoden 2023 aikana seuralle hankittiin lähinnä erilaisia tarvikkeita ajoitusnäytteiden ottamista varten sekä kenttätyöleiriin että tutkimusmatkoihin liittyen. Merkittävin kalustohankinta oli uuden paineilmamoottorisahan hankinta siivunäytteiden ottamista varten.

MERIARKEOLOGINEN INSTITUUTTI

Seuran hallitus on edistänyt Meriarkeologisen Instituutin perustamista. Seuran sääntöjä on muutettu sen vaatimalla tavalla ja aputoiminimi on rekisteröity sekä yhdistys-, että kaupparekisteriin. Seuran hallitus on nimennyt instituutille toiminnanjohtajan ja luonut alustavan tiekartan instituutin toimintaa ja tuloksia esittelevän hylkyakvaarion kuin meriarkeologisen tutkimusyksikönkin perustamiseksi. Ensimmäisenä tavoitteena on saada imersiivinen 3D-näyttely Forum Marinumiin, jotta työmme tulokset pääsevät esiin. Parhaillaan käymme neuvotteluja hankekonsortion kasaamiseksi.

Kuva 31. Visio hylkyakvaarion perustamisesta Suomeen vuosikymmenen loppuun mennessä voi olla hieman myöhässä.

PALKITSEMISET

Suomen meriarkeologian historian julkistaminen ”Meren Arkeologiaa”-seminaarissa Kotkan Merikeskus Vellamossa 30.9. tarjosi seurallemme mahdollisuuden palkita seuramme toimintaa tukeneita henkilöitä. Seuran standaari kunniakirjoineen luovutettiin **Maija Matikalle** pitkäaikaisesta yhteistyöstä hylkytietojen ajantasalle saattamisessa – tutkimuslupien ja suositusten antamisesta nyt puhumattakaan. Seuran hopeiset ansiomerkit kunniakirjoineen luovutettiin **Riikka Alvikille ja Minna Koivikolle** yhteistyöstä ja seuralaisiamme inspiroivasta kontekstitiedon jakamisesta. **Päivi Pihlanjärvelle, Ulla Klemelälle ja Irma Lounatvuorelle** luovutettiin seuran pinssi kunniakirjoineen Meriarkeologian historian keräämisestä ja tallentamisesta. Lisäksi vielä **Jesse Jokiselle** luovutettiin seuran pinssi kunniakirjoineen toimintamme tukemisesta ja sukelluskaaoksen sietämisestä. Myös Museovirasto palkitsi seuramme aktiivisia vapaaehtoisia Merimuseon kultaisella ankkurilla. Vuosikokouksessa puheenjohtajallemme **Markku Luodolle** luovutettiin meriarkeologisen seuran kultainen ansiomerkki.

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

HALLITUS JA SEURAN KOKOUKSET

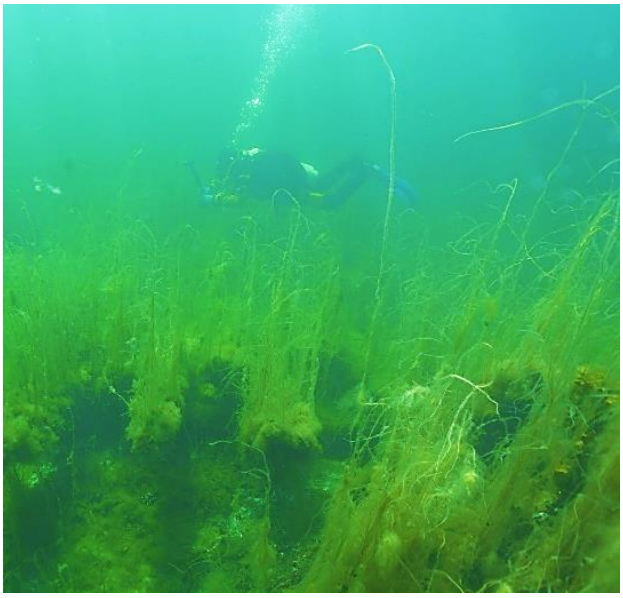
Vuoden 2023 aikana hallitus kokoontui yhteensä 10 kertaa, lisäksi keskusteltiin asioista hallituksen omalla Signal-kanavalla ja sähköposteissa. Tilat kokouksiin saatiin käyttöön korvauksetta Tieteiden talosta tai Pedab Finland Oy:ltä. Lähes kaikkiin kokouksiin pystyi osallistumaan myös etänä ja usein etäosallistuminen olikin runsaampaa kuin paikan päälle saapuminen.

Vuonna 2023 hallitukseen ovat kuuluneet seuraavat henkilöt: Markku Luoto (puheenjohtaja), Vesa Saarinen (varapuheenjohtaja), Juha Hakala (rahastonhoitaja), Hannu Rokka (asiamies), Kalle Virtanen, Kaj Enholm, Ari Pajunen, Emma Barrow, Kati Laasonen, Sami Brchisky, Ekku Pinola, Sanna Siltanen sekä varajäsenet Mikko Nieminen ja Rupert Simon. Toiminnantarkastajina toimivat Seppo Roivainen ja Sanna Paukku. Varatoiminnantarkastajina ovat toimineet Ekku Pinola ja Juha Lauro.

Vuosikokous pidettiin 27.3.2023, jossa hyväksyttiin seuran toimintakertomus ja tilinpäätös, sekä myönnettiin seuran 2022 hallitukselle vastuuvapaus. 31.10.2023 pidettiin seuran syyskokous, jossa valittiin seuran puheenjohtaja ja hallitus vuodelle 2024 sekä esitettiin alustava vuoden 2024 toimintasuunnitelma.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOTEUTUMINEN

Seuramme on sitoutunut noudattamaan vastuullisuuden, avoimuuden, ja tieteen etiikan periaatteita kaikessa toiminnassaan. Sääntöjemme mukaan olemme kaikille avoin yhdistys ja jäsenistömme eli toimintaan osallistuvat vapaaehtoiset edustavat monipuolisesti kulttuurista, uskonnollista ja sukupuolista diversiteettiä. Lähes kaikilla tutkimusmatkoilla ja kenttätyöleireillä on ollut mukana ulkomaalaisia tai ulkomaalaistaustaisia vapaaehtoisia aina Somaliasta Kanadaan saakka.

Kuva 32. Seuramme vapaaehtoinen sukeltaja dokumentoi vesibiotooppeja Utön Vrakgrundetin hylyllä.

Seuran hallitus valitaan demokraattisesti kokonaisuudessaan joka vuosi. Seuran hallitus kokoontuu säännöllisesti noin joka toinen kuukausi ja jäsenistöllä on seuran sääntöihin perustuva mahdollisuus nostaa asioita hallituksen käsiteltäväksi. Seuramme on sitoutunut Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan tasa-arvoon, turvallisuuteen sekä tieteiden ja tutkimuksen etiikkaan liittyviin periaatteisiin. Henkilökohtaisen taloudellisen tilanteen ei myöskään pitäisi vaikuttaa toimintaan osallistumisen mahdollisuuksiin, niinpä jäsenet voivat pyytää seuran hallitukselta vapautusta osallistumismaksuista.

Luonnossa liikkuessamme huolehdimme jätteiden ja jätevesien asianmukaisesta käsittelystä sekä jäteasemille toimittamisesta eli emme kuormita saariston jätehuoltoa lainkaan. Ylipäätään jätämme mereen vain ilmakuplia ja otamme sieltä vain valokuvia. Toimintamme ei häiritse merien kasvistoa tai eläimistöä, sillä rantaudumme luonnonsatamiin vain hätätapauksissa, muuten kellumme etäällä saarista, luodoista tai matalikoista – etenkin, jos niillä on elämää.

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.

Sukellustukialuksemme ovat hitaasti runkonopeudella liikkuvia aluksia, joten ne eivät vahingoita esimerkiksi hylkeitä. Alusten äänisaaste niin pinnalla kuin pinnan allakin on vähäinen. Kaikilla sukelluksillamme poistamme pohjasta sinne vajonneita muovi- ja muita roskia sekä vanhoja, käytöstä poistuneita tutkimusvälineitä. Lisäksi osallistumme rannansiivousoperaatioihin ja ilmoitamme harvinaisten tai uhanlaisten vesibiotooppien havainnoista. Seuramme on mukana ympäristöhallinnon johtamassa vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelmassa VELMU:ssa.

Hiilijalanjälkeä pyrimme pienentämään kytkemällä tutkimusalukset maasähköön ja sammuttamaan polttomoottorit aina kun mahdollista. Vältämme kaikkea kertakäyttöisyyttä toiminnassamme, panostamme kestävyyteen ja laatuun sekä kierrätämme monia esineitä uusiokäyttöön hylkypuistojen rakenteissa tai tutkimusvälineistössä. Liikkumisessa koordinoimme kimppakyytejä ja raskaan kaluston merikuljetuksia. Ruokahuolto hoidetaan yleensä keskitetysti alkutuotannon raaka-aineista einesten sijaan, mikä osaltaan pienentää hävikkiä ja ruoan prosessoinnin hiilijalanjälkeä. Kokkimme huomioivat kasvispainotteiset- ja erityisruokavaliot.

TOIMINNAN TUKEMINEN JA TUKIJAT

Kuluneen vuoden aikana MAS on hakenut ja saanut poliisilta rahankeräysluvan sekä verottajalta ns. nimeämispäätöksen, jonka perusteella yritykset ja muut yhteisöt voivat hyödyntää lahjoitusvähennystä verotuksessaan, kun kyseessä on 850€ – 50 000€ suuruinen summa seuramme toiminnan tukemiseksi.

Seuraavat tahot ovat tukeneet seuran toimintaa tai tavoitteita:

Annettu Suomen meriarkeologisen seuran vuosikokoukselle 27.3.2024 hallituksen hyväksymänä.
Hallituksen puolesta,

Markku Luoto, puheenjohtaja

© Suomen Meriarkeologinen Seura ry. – Finlands Marinarkeologiska Sällskap rf.